

Hannukainen, Kristiina & Isopahkala-Bouret, Ulpukka (2018). Pitää joku hyötynäkökulmakin olla olemassa. Tietokapitalistinen vaikuttavuuspuhe tutkijakoulutettavien subjektiviteettia muokkaamassa, Tiedepolitiikka 43, 1, s. 7-17.

<https://www.tiedekirja.fi/default/tiedepolitiikka-2018-1.html>

## **”Pitää joku hyötynäkökulmakin olla olemassa”. Tietokapitalistinen vaikuttavuuspuhe tutkijakoulutettavien subjektiviteettia muokkaamassa** (*viimeisin luonnos artikkelista*)

Tässä artikkelissa kiinnostuksemme kohdistuu siihen, kuinka puhe tieteen tekemisen vaikuttavuudesta muovaa tutkijakoulutettavien subjektiviteettia. Tarkastelemme diskursiivisin keinoin, miten omaa tutkimusta ja tutkijantyötä oikeutetaan yliopistojen hallintoimien tutkijakoulujen käytännöissä. Tuomme tuloksina esiin, kuinka tietokapitalistinen vaikuttavuuden diskurssi velvoittaa tutkijat raportoimaan tutkimuksen etenemisestä ja tuloksista mitattavassa muodossa, tekemään tutkimusta näkyväksi mediassa, sekä korostamaan tutkimustulosten sovellettavuutta ja käyttöarvoa. Tällainen vaikuttavuuspuhe muovaa tutkijakoulutettavien käsitystä itsestään ja laajemmin myös käsitystä tiedosta ja tutkimuksen yhteiskunnallisista velvoitteista.

### **Johdanto**

Edistyksen päivillä syksyllä 2016 käsiteltiin kattavin esityksin korkeakoulutuksen ja tiedepolitiikan haasteita (ks. Tiedepolitiikka 4/2016). Esityksissä nousi esiin yliopiston ja yhteiskunnan suhde, jota määrittävät yhteiskunnallisen vaikuttavuuden kysymykset. Kriittistä keskustelua tieteen ja tutkimuksen yhteiskunnallisista velvoitteista on käyty jo pidempään ja se on liittynyt muun muassa yliopistojen asemaan ja tehtävään tiedon tuottajana (esim. Hakala ym. 2003; Tomperi 2009; Vähämäki 2005). Yliopiston ja yhteiskunnan suhteiden on todettu olevan monimutkaisia ja myös hyvin jännitteisiä (Välimaa 2014; Välimaa, Papatsiba & Hoffman 2016; ks. myös Hautamäki, Stähle, Oksanen & Tukiainen 2016). Pohdinnat palautuvat aina ajankohtaiseen ja tärkeään kysymykseen tieteen ja tutkimuksen arvostuksesta, ja sitä kautta yliopistojen olemassaolon oikeuttamisesta (ks. Nussbaum 2010; Hautamäki & Stähle 2012).

Laajempi pohdinta yliopiston ja yhteiskunnan suhteesta kiteytyy kysymykseen luottamuksesta ja yliopistojen autonomian ehdoista: millä perusteella akateeminen yhteisö voi itsenäisesti päättää opettamisesta ja tutkimuksesta? Yliopistot ovat nauttineet luottamukseen perustuvasta akateemisesta vapaudesta, mutta viimeaikaiset muutokset, joilla on vahvistettu yliopistojen taloudellista ja institutionaalista autonomiaa, ovat samalla lisänneet ulkoiseen kontrolliin ja näyttöihin perustuvaa ’tilivelvollisuutta’ (eng. accountability) (Rinne 2016). Yliopisto tiedon tuottamisen instituutiona, samoin kuin itse tieto ja tietäminen asettuvat näin alttiiksi yhteiskunnalliselle mielipiteelle ja ulkoisten tahojen arvioille. Tällöin tutkimuksen vaikuttavuudesta, sovellettavuudesta ja hyödynnettävyydestä tulee keskeistä sanastoa, joiden avulla yliopistojen ja yhteiskunnan uudenlaista suhdetta määritellään.

Tämän artikkelin tarkoitus on osallistua keskusteluun tutkimuksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta ja tiedon käyttöarvosta. Uutena avauksena tuomme esiin tutkijakoulutettavien näkökulman aiheeseen. Artikkelin keskeisenä käsitteenä toimii tietokapitalismi eli tiedon ja tietämisen valjastaminen talouden hyödyksi (ks. Vähämäki 2009a). Tarkemmin kyse on hallinnasta, jolla tarkoitamme yliopistoinstituution ja siihen sidonnaisten yksiköiden, kuten tutkijakoulujen johtamista ja ohjaamista. Tietokapitalistisen diskurssin läpäisemä hallinta ohjailee tutkijakoulutettavia taloudellisten ihanteiden mukaiseen tutkimuksen ja tiedon tuottamiseen (ks. kirjoittaja 1 & Brunila, 20xx). Artikkelissa kysymme, kuinka omaa tutkimusta ja tukijantyötä oikeutetaan tietokapitalistisen diskurssin läpäisemän puhevoimalla? Entä kuinka puhe (oman) tutkimuksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta muovaa tutkijakoulutettavien subjektiviteettia? Yliopiston, yhteiskunnan ja tietämisen suhteet tietokapitalistisessa diskurssissa

Tutkimuksen vaikuttavuuden määrittelyn ja mittaamisen kysymykset ovat ongelmallisia ja jännittäviä, sillä niiden kautta tullaan arvottaneeksi tieteellisen tiedon merkitystä (ks. myös kirjoittaja 1 & Brunila 20xx). Tiedepolitiikassa yhteiskunnallista vaikuttavuutta on perinteisesti lähestytty yliopistoille annetun niin sanotun kolmannen tehtävän avulla: ”Tehtäviään hoitaessaan yliopistojen tulee edistää elinikäistä oppimista, toimia vuorovaikutuksessa muun yhteiskunnan kanssa sekä edistää tutkimustulosten ja taiteellisen toiminnan yhteiskunnallista vaikuttavuutta” (Yliopistolaki 2009). Tieto nähdäänkin yhä tärkeämpänä osana taloudellisen kilpailukyvyyn edistämistä ja tutkimukselta vaaditaan taloudellista hyödynnettävyyttä muun vaikuttavuuden rinnalla (esim. Välimaa 2014; Hakala ym. 2003). Poliittisissa linjauksissa tutkimuksen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ja taloudellisen vaikuttavuuden välille on pitkälti haluttu laittaa yhteneväisyysmerkki (Koskinen 2016, 35). Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän yhteistyön vahvistaminen ja tutkimuksen kaupallinen hyödyntäminen ovat nykyhallituksen keskeisiä kärkihankkeita (Ratkaisujen Suomi 2015; Hautamäki ym. 2016). Yliopistoja kannustetaan näin vahvistamaan tietoon perustuvaa taloutta (Olssen & Peters 2005, 313).

Yhteiskunnallista vaikuttavuutta korostamalla pyritään kohdentamaan resursseja paremmin tuottavaan ja tuloksia aikaansaavaan tutkimukseen ja tietoon. Strategisen tutkimuksen neuvosto (STN) on yksi niistä tahoista, joka rahoittaa kohdennetusti yhteiskunnallisesti vaikuttavaa, yhteiskunnallista keskustelua synnyttävää ja päätöksenteossa hyödynnettävää ohjelmamuotoista tutkimusta (Suomen Akatemia 2017). Tieteen yhteiskunnallisen luotettavuuden ja vaikuttavuuden toteutumista puolestaan tarkastelee Suomessa vuosittain toteutettava Tiedebarometri (ks. Tiedebarometri 2016). Yhteiskunnallisen hyvinvoinnin lisäämiseen tähtäävinä vaikuttavuuden muotoina toimivat tiedon tuottamisen lisäksi esimerkiksi tutkimustulosten julkaiseminen ja tiedollinen vuorovaikutus (Suomen Akatemia 2016). Yhteiskunnallista vaikuttavuutta seurataan määrällisillä indikaattoreilla, joita ovat esimerkiksi tutkimuksen kaupallistaminen sekä yhteiskunnallinen osallistuminen (esim. OKM 2015). Tietokapitalistiset intressit näkyvät siis nimenomaan niissä tiedepoliittisissa linjauksissa, joiden avulla vaikuttavuudesta on tehty keskeinen laadun arvioinnin ja rahoituspäätösten kriteeri. Kärjistäen voisi todeta, että tiedon on oltava tuottavaa ja yhteiskunnallisesti hyväksyttyä, jotta se olisi vaikuttavaa. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että kaikki yliopistojen yhteiskunnalliset velvoitteet olisivat edelleenkin taloutta palvelevia ja rahassa mitattavia.

Vaikka kaikessa tutkimuksessa ja tieteessä ei ole suoranaisesti kyse taloudellisesta hyödynnettävyydestä, kytkeytyy tieto ja tietäminen näkemyksemme mukaan aina jollain tavoin taloudellisiin ratkaisuihin. Vaikuttavuuden vaatimus leviää näin myös tutkijasubjektiin, jonka on

avauduttava yhteiskuntaan päin mitä moninaisin keinoin osoittaakseen tuottavuutensa ja tehokkuutensa. Tarkastelemme tätä yliopiston ja yhteiskunnan jännitteistä tilaa ja pyrkimystä tiedon hyödynnettävyyteen tietokapitalismin (knowledge capitalism) käsitteellä (esim. Thrift 2005). Yksilöiden tietokykyjä painottaessa on suomalaisessa tutkimuksessa käytetty myös tietokykykapitalismin käsitettä (Vähämäki 2009a; Viren & Vähämäki 2015). Tulkitsemme tietokapitalismin tarkoittavan yhteiskunnan läpäisevää hallintaa, joka jatkuvasti etsii uutta ja ennustettavissa olevaa tietoa esimerkiksi tutkijakoulutuksen parista edistääkseen taloudellista kilpailukykyä ja tuottavuutta (Thrift 2005; Peters & Besley 2006). Se ohjaa, suostuttelee ja neuvoo tutkijoita tuottavaan ja tehokkaaseen markkinatalouden etuja ajavaan toimintaan. Tietokapitalistinen hallinta voidaan näin käsitteellistää tutkijoiden, mukaan lukien tutkijakoulutettavien, käyttäytymisen laskelmoiduksi ja tavoitteelliseksi johtamiseksi (Miller & Rose 2010). Samalla tietokapitalismi mahdollistaa ja säätelee sitä millaista tietoa (ja mihin tarkoitukseen) yliopistossa tuotetaan.

Artikkelissamme tieteellisen tiedontuotannon ilmentäjänä toimii yliopistollinen tutkijakoulutus. Suomessa tutkijakoulutusta on uudistettu vuosien saatossa vastaamaan niin kansainvälisiä kuin kansallisia tiedepolitiikan tavoitteita (ks. Kirjoittaja 1, hyväksyty). Tutkijakoulutuksen laissa asetettuna tavoitteena on perehtyminen ”syvällisesti omaan tutkimusalaansa ja sen tieteelliseen ja yhteiskunnalliseen merkitykseen --- ja luoda uutta tieteellistä tietoa” (Asetus 794/2004). Tutkijakoulujärjestelmän rakenteita uudistettaessa ja siirryttäessä yliopistojen itse hallinnoimiin tutkijakouluihin, yksi keskeisistä tavoitteista oli tohtoriohjelmien tiivis integroiminen yliopistojen tutkimusstrategiaan ja profiiliin (OKM 2012, 47). Suoritetut tohtorintutkinnot, tutkijakoulutettavien julkaisemat artikkelit ja ulkopuolinen väitöskirjojen projektirahoitus ovat myös suoraan vaikuttamassa yliopistojen rahoitukseen (ks. OKM 2016). Tutkijakoulutettavat ovat näin keskeisessä asemassa yliopistojen rahoitusmallissa, tutkimuksen mahdollistajina ja uuden tiedon tuottajina. Kun tavoite suhteutetaan yliopiston ns. kolmanteen tehtävään, ovat tutkijakoulutettavat myös merkittäviä yhteiskunnallisia toimijoita.

### **Tutkijakoulutus halutunlaisen subjektiviteetin muovaajana**

Tutkijakoulutuksessa pyritään kehittämään konkreettisia valmiuksia tutkijantyötä varten, mutta samalla tutkijakoulutuksessa muovataan tietokapitalistisen hallinnan tavoittelemia tietämisen, tekemisen ja tuntemisen tapoja. Tietokapitalismissa tutkijoiden koko persoona pyritään valjastamaan keskeiseksi tiedon tuotannon tekijäksi (Vähämäki 2009a). Tärkeintä ei tutkijakoulutuksessa lopulta olekaan se, mitä tieteellisiä teorioita, tutkimusmenetelmiä ja -metodeja tutkijakoulutettavat oppivat, vaan se, miten heidän asenteet, toiveet, tavat ja suhteet toisiinsa kehittyvät osaksi tiedon tuotantoa ja sen organisointia (vrt. Vähämäki 2009a, 82). Tutkijakoulutus nähdään tällöin ranskalaisen filosofin Michel Foucault’n ajattelua mukaillen diskursiivisen vallan muotona, joka tuottaa tietokapitalismille alisteisia ’subjekteja’. Tietokapitalismi muovaa tutkijoiden subjektiviteettia (eli subjektien käsitystä ’itsestään’ ja omasta paikastaan) ja ulottaa kehoituksen toimia tiedon tuotannossa taloutta tukevasti koko elämään ja ruumiiseen.

Tutkijakoulutettavien subjektiviteetin muovautumista ja pyrkimystä vastata tietokapitalismin vaateeseen käsitteellistämme subjektifikaation käsitteen avulla (Davies 1998; Brunila 2009; Ikävalko 2016). Subjektifikaatio tarkoittaa subjektiksi tulemisen prosessia, joka rakentuu diskursiivisten ehtojen alaisena. Subjektifikaation avulla voimme tarkastella, miten diskurssien

sisäistäminen tapahtuu: Miten olemme samanaikaisesti diskursseja ohjaavien ehtojen alistamia ja kuinka samalla tulemme toimijoiksi hallitsemalla näitä ehtoja 'oikein' (Davies 1998). Diskursiivinen 'oikein hallinta' tarkoittaa tämän tutkimuksen yhteydessä talouden intressejä edistävän ajattelun sisäistämistä ja markkinaehtoiseen toimintatapaan mukautumista, vaikka niihin ei täydellisesti sitouduttaisikaan (ks. Ikävalko 2016; Kirjoittaja 1, hyväksytyt). Subjektifikaation prosessi on näin jatkuvasti käynnissä. Subjekti voi liikkua diskurssin sisällä ja eri diskurssien välillä ja nähdä kriittisesti sen, kuinka diskurssit häntä muokkaavat (Brunila, Onnismaa & Pasanen 2015, 17). Niinpä tutkijakoulutettavien subjektiviteetti on jatkuvasti liikkeessä ja etsimässä paikkaansa. Akateemisessa ympäristössä tapahtuvaa subjektiviteetin rakentumista on tarkasteltu aiemminkin eri näkökulmista. Aiemmissa tutkimuksissa esimerkiksi Tiina Nikkola & Esko Harni (2015) ovat tutkineet tietotyöläissubjektiviteetin rakentumista yliopistossa. Tutkimuksessaan he korostivat akateemisen työn affektiivisuutta ja sitä, kuinka vastuu tehokkuudesta käy yksilön tunteisiin saakka. Karin Filander (2016) on myös tutkinut akateemisia ihannetoimijoita ja tuo esiin ristiriitaisuuden siinä, miten yliopistoissa muokataan toisaalta markkinoiden arvot sisäistäneitä tutkijoita ja toisaalta muistutetaan yliopiston tärkeästä tehtävästä riippumattoman tiedon tuottajana ja toivon ylläpitäjänä (ks. myös Ylijoki & Ursin 2015; Shore 2010).

### **Aineisto ja diskursiivinen lukutapa**

Tässä artikkelissa tutkimuskohteenamme on tutkijakoulutettavien subjektiviteetin rakentuminen. Artikkelin empiirinen aineisto muodostuu 28 tutkijakoulutettavan teemahaastattelusta, jotka toteutettiin kahdessa suomalaisessa yliopistossa talven 2014–2015 aikana. Kirjoittaja 1 toteutti haastattelut osana väitöskirjansa aineistontuotantoa. Hän lähestyi yliopistoja pyynnöllä välittää eteenpäin haastattelukutsu eri alojen jatko-opiskelijoille. Haastateltavat valikoituivat mukaan vapaaehtoisuuden periaatteella. Yksilöhaastattelut toteutettiin paikkakunnilla, joissa yliopistot sijaitsivat. Ne kestivät tunnista reiluun kahteen tuntiin. Lopuksi haastattelut litteroitiin sanatarkasti. Haastateltavat sijoituivat tieteenalaluokituksella jaoteltuna humanistisiin tieteisiin, yhteiskuntatieteisiin, maatalous- ja metsätieteisiin sekä lääke- sekä terveystieteisiin. Haastateltavat olivat aloittaneet opintonsa vuosien 2005–2014 välillä ja heidän suhteensa yliopistoon oli moninainen. Haastateltavista 24 oli naisia ja 4 miestä. Yhteinen nimittäjä heille oli väitöskirja, jota he kaikki olivat eri vaiheissa tekemässä. Käytämme tutkijakoulutettavan käsitettä kuvaamaan yhtenäisesti kaikkia haastateltuja riippumatta opintojen päätoimisuudesta tai väitöskirjatutkimuksen rahoitusmuodosta.

Analyysitapaamme voi luonnehtia diskursiiviseksi luennaksi (Ikävalko 2016; Bacchi & Bonham 2014). Diskursiivisen luenta merkitsee tutkijakoulutuksen tarkastelua tietokapitalistisen diskursiivisen vallan ja hallinnan suhteissa toimimisena. Diskursiivinen tarkastelu ulottuu valtasuhteissa muodostuvan, eri tavoin paikantuneiden tutkijasubjektien toiminnan mahdollisuuksien tarkasteluun. Analyysitapaamme mukaisesti nimeämme tutkijakoulutuksen diskursiiviseksi käytännöksi, jossa toistetaan ja tuotetaan yhdenmukaisia toimintamalleja ja yhteisesti jaettuja diskursiivisia totuuksia (kirjoittaja 1 & Brunila 20xx). Diskursseilla on taipumus käytön ja toiston kautta tulla totutuiksi, opituiksi ja hyväksytyiksi itsestäänselvyyksiksi. Nämä diskurssit määrittelevät tutkijan subjektiviteettiä ja antavat mahdollisuuksia tulla kuulluksi tai joutua vaiennetun rooliin. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että diskurssit tunnistettaisiin, vaikka niitä toistetaan ja uudelleen tuotetaan jatkuvasti. Tämän vuoksi diskursiivisiin ilmaisuihin ja tutkijakoulutuksen käytäntöjen kuvailuun keskittyvässä analyysissämme meitä kiinnostaa erityisesti se, millä tavalla haastatteluissa perustellaan omaa tutkimusta ja tutkijantyötä, ja kuinka

tutkijakouluttavat löytävät oman tapansa toimia tietokapitalistisen diskurssin läpäisemissä käytännöissä.

Aineiston diskursiivinen lukutapa eteni tutkimuksessamme seuraavien vaiheiden kautta: Analyysin aluksi kirjoittaja 1 luki läpi koko haastatteluaineiston ja fokusoi analyysia niihin aineisto-osioihin, joissa keskusteltiin tiedosta. Hän kokosi haastatteluista ne osiot, joissa keskusteltiin tiedon merkitsevyydestä, vaikuttavuudesta ja tutkimuksen tekemisen tarkoituksesta. Analyysin seuraavassa vaiheessa syvennymme molemmat näihin valikoituihin aineisto-osuuksiin ja keskityimme erityisesti teemoihin, jotka liittyivät tiedon tuotannossa tapahtuneisiin muutoksiin, syihin miksi näitä muutoksia on ajettu eteenpäin, sekä siihen kenelle yliopiston/tutkijakoulutettavien tulisi tuottaa tietoa ja miksi. Tämän jälkeen analyysin kolmannessa vaiheessa katseemme kiinnittyi edellä olevien teemojen sisällä siihen, kuinka tutkijakoulutettavat oikeuttivat omaa tutkimustaan ja tutkijantyötään. Diskursiiviset linssimme kohdentuivat vielä tarkemmin niihin kohtiin haastattelupuhetta, joissa esiintyi itsestään selvinä pidettyjä tapoja perustella ja oikeuttaa omaa tutkimusta ja omaa tapaa olla tutkija. Yhdessä keskustellen syvensimme analyysiamme ja veimme sitä yhä käsitteellisemmälle tasolle. Jätimme analyysissä käyttämämme haastatteluotteet anonyymeiksi, yksilöimättä haastateltavia. Luennassamme tärkeää on tuoda esiin subjektipositioiden diskursiivinen rakentuminen tietystä (tutkijakoulutuksen) kontekstissa eli pääpaino ei silloin ole siinä kuka sanoo, vaan siinä mitä sanotaan ja miten (Kirjoittaja 2, 2016).

### **Tutkijoiden yhteiskunnalliset velvoitteet ja tutkimuksen vaikuttavuus**

Tutkijakoulutettavien näkemykset siitä, miksi ja kenelle tietoa tuotetaan, olivat yhteneväisiä. Tieteen tekeminen on tiedon tuottamista kolmelle taholle; tieteelle itselleen, poliittisen päätöksenteon tueksi sekä ”ihmisten hyväksi”, yhteiskunnallista hyvinvointia edistämään. Erityisesti haastattelukysymys, jossa pyydettiin pohtimaan onko tapahtunut muutosta siinä, kenelle tieteellistä tietoa tuotetaan tai miten sitä tuotetaan, ohjasivat puheen tiedon yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen ja hyödynnettävyyteen. Tietokapitalistinen diskurssi läpäisi puheen tutkimuksen ja tietämisen tarkoituksesta riippumatta siitä, miten tutkijakoulutettavat määrittelevät ensisijaisen tiedonintressinsä tai tutkimuksensa kohdeyleisön.

”Yhä enemmän on menty siihen suuntaan et täytyy... sun pitää osata perustella juurikin tämä yhteiskunnallinen merkittävyys ja se yleistajuisuus. Yleisesti on näkyvissä trendi et yritetään saada yliopisto jollain tavalla lähemmäksi paitsi politiikan tekijöitä, mutta myös ihmisiä yleisesti, kansalaisia. Et ’hei, täällä yliopistosta tehdään oikeasti tutkimusta, millä on jotain merkitystä teidän arkielämään’.”

Tutkijakoulutettavat pohtivat aktiivisesti, kuinka heidän oman tutkimuksensa tulisi ”avautua” yhteiskuntaan: ”Et mun mielestä olisi tärkeitä et yliopisto vielä enemmän avautuisi tonne, et mitä tehdään ja miksi on tärkeitä, että tutkitaan näitä asioita.” Analyysimme mukaan tietokapitalistinen vaikuttavuuden diskurssi, jossa tutkimuksen hyötyä määritellään talouden ja tuottavuuden näkökulmista, läpäisi haastattelupuheen. Vaikuttavuuspuhe velvoittaa tutkijat raportoimaan tutkimuksen etenemisestä ja tuloksista, tekemään tutkimusta näkyväksi sekä tuottamaan sovellettavissa olevaa tietoa. Seuraavaksi tarkastelemme näitä tuloksia lähemmin.

## ***Tutkijoiden velvollisuus raportoida tutkimuksen tuotoksista***

Tietokapitalistinen hallinta liittyy vahvasti yliopiston ja yhteiskunnan suhteen muutokseen ja lisääntyneeseen 'tilivelvollisuuteen' (eng. accountability) eli velvoitteeseen raportoida tutkimusprosessin etenemisestä ja tutkimuksen tuloksista ulkoista arviointia varten. Tämä edellyttää tutkitun tiedon muokkaamista mitattavaan ja helposti hallittavaan muotoon. Mielenkiintoista oli se, kuinka puhuttaessa haastattelujen aikana tiedon merkityksestä, työntyi keskusteluun juuri tilivelvollisuus ja sitä kautta tutkimuksen tekemisen taloudelliset reunaehdot.

"Tää on ehkä tullut yliopistolle osittain rahoituskriteerien kautta mutta myös julkisen keskustelun kautta. Kaikki tuntee nahoissaan toisaalta sellaisen tarpeen-- täytyy pystyä perustella oman tutkimuksen relevanssi yhteiskunnallisessa mielessä. -- Et yliopistot on tullut sellaiseksi, ettei se ole vaan se linnake josta tulee viisaat ihmiset sanomaan asioita, vaan yhtä lailla julkisrahoitteisena asiana kriittisen tarkastelun kohteena kuin kaikki muutkin."

Julkisen talouden niukkuus korostuu nykyisin monien koulutuspoliittisten muutoksien taustatekijänä ja perusteena parantaa (kustannus-) tehokkuutta (lähde?). Taloudellisesti vaikeaksi luonnehditussa ajassa tuntuu olevan järkevää kyseenalaistaa ja esittää kritiikkiä siitä, mihin tutkimusrahoitus kohdentuu ja mikä on tutkimuksen tuottama hyöty suhteessa rahoitukseen. Kyse ei kuitenkaan ole vain resurssien niukkuudesta. Suomen Akatemian (2016) raportissa on esimerkiksi arvioitu, että tarve arvioida verovarojen käytön vaikuttavuutta lisääntyi jo ennen taloudellista taantumaa kaikilla yhteiskunnan alueilla. Edellä mainitut vaateet perustuvatkin uuden julkisjohtamisen toteutustavan mukaiseen yliopistojen tulostavuuksiin ja korkeakoulutuksen läpileikkaavaan arviointiin (lähde?).

Tutkimuksen taloudellisten ehtojen seurauksena tutkijakoulutettavat alkoivat itse tuottamaan ja vahvistamaan diskurssia tutkijoiden tilivelvollisuudesta rahoittajaa ja yhteiskunnan veronmaksajia kohtaan. "Nämä saa näistä [tutkimuksista] rahaa ja maksetaan palkka." Tutkijakoulutettavat joutuivat tilivelvollisiksi ja esittämään tutkimuksessa käytetyn rahoituksen perusteluja erityisesti tutkimusrahoitushakemuksissa ja erilaisissa projektien väli- ja loppuraporteissa (Kirjoittaja 1 & Brunila).

Tehokkuuden ja tuottavuuden mittaaminen näkyvien tuotosten kautta ohjasi kategorisoimaan omaa ja muiden tutkimusta. Pyrkimyksenä oli erottautua niin sanotusta "turhasta tutkimuksesta". Oman tutkimuksen yhteiskunnallinen relevanssi haluttiin selkeästi osoittaa, jotta sitä ei kyseenalaistettaisi. "Välillä tuntuu, että lukee lehdestä melkein huuhaa tutkimuksia ja hyvin paljon mieltii et mikä tässä on nyt se pointti." Asettelemalla näin itsensä diskurssiin järkevää ja perusteltua tutkimusta tekevänä tutkijana, haastateltavat antoivat itselleen ja omalle tutkimukselleen oikeutuksen taloudellisesti niukkana aikana. "Tää munikin tutkimus, kun se on rahoitettu lähes kokonaan verovaroista, niin oon joutunut mieltii sen yhteiskunnallista oikeutusta." Oikeutuksen sai kuitenkin vain tietokapitalistisiin vaikuttavuuden ehtoihin sopeutumalla.

## ***Tiedon näkyväksi tekeminen***

Tiedon tuotanto vaatii tiedon tuottajien kokonaisvaltaista ja jatkuvaa hallintaa, joka hakee oikeutuksensa julkisesta mielipiteestä (ks. Vähämäki 2005). Tiedeviestinnällä ja medially on

merkittävä rooli oikeanlaisen tiedon ja tietämisen muovaajina. Mediaa tarvitaan tiedon jakamisessa, tieteen popularisoinnissa sekä tiedon laajemmassa yhteiskunnallisessa hyödyntämisessä. Kuitenkin kysymys siitä, miten tietoa tehdään näkyväksi ja miten tutkijoista tulee tunnettuja, on jännitteinen. Onko tutkijan työn oltava näkyvää ja materiaalista, jotta se saisi sille kuuluvan arvon (Holvas & Vähämäki 2005)? Keskustelu muuttuu tutkijakoulutettavien näkökulmasta koskemaan aivojen, tunteiden ja kielen erottamista ihmisestä ja niiden tekemistä näkyviksi ja myytäviksi tuotteiksi (Holvas & Vähämäki 2005).

Haastatteluiden perusteella kysymys tieteen popularisoinnista oli varsin hyvin tiedostettua tutkijakoulutettavien keskuudessa. Medianäkyvyys oli tavoiteltua, mutta samalla se kuitenkin usein osoittautui asiaksi, jonka hallittavuus ei lopulta ole tutkijan omissa käsissä. ”Tämmöinen populaarikulttuuri, missä kummastellaan hassuja ja turhia tutkimuksia, niin on vaikuttanut mentaalisesti ihmisiin itseensä.” Tutkimuksen suhdetta tietokapitalistiseen vaikuttavuuden diskurssiin osoitti se, kuinka tutkijakoulutettavien on muokattava tutkimuksensa tulokset sellaiseen muotoon, että ne ovat mahdollisimman helposti levitettävissä ja yleisesti omaksuttavissa (ks. Vähämäki 2005).

”Kyllä mä itse nään hyvin tärkeänä tällaisen tieteen popularisoinnin, nyt puhun omasta tieteenalasta, että niitä [tuloksia] tuodaan julki, että se on avointa, niihin on ihmisillä pääsy, niistä tiedotetaan, keskustellaan. Et se, jos omassa piirissä vaan ihmiset keskenään niistä väittelee et en tiedä onko sillä [tutkimuksella] kauheesti merkitystä.”

Tiedeviestinnän rooli on sanallistaa tutkimusta ymmärrettävään muotoon ja tuoda yliopisto sekä tutkijuus ”läheemmäs kansalaisia”. Samalla tutkijan tekemä oman tiedon ja tietämisen muokkaus muovaa myös tutkijan subjektiviteettiä tietokapitalismin tavoitteiden mukaisesti.

”Et ei me olla mitään ’harmaita hihhuleita’, et vaan istutaan näissä huoneissamme ja tutkitaan jotain, käytetään semmoisia sivistyssanoja, joita kukaan ei ymmärrä ja keskustellaan keskenämme tuolla kahvipöydässä.”

Tiedon näkyväksi tekemisessä ei ole kyse pakottamisesta, joka sanktioiden uhalla kohdistuisi tutkijoiden työhön. Tutkijakoulutettavia ajaa kohti yhteiskunnallista vuorovaikutusta ennemminkin lupaus ja houkutus maineesta ja tunnettuudesta. Tutkijakoulutettavat toivoivatkin tutkimuksen ja tiedon tavoittavan niin kansalaiset kuin poliittisen päätöksen teon, joiden kautta omalla tutkimuksella voisi olla yhteiskunnallista merkitystä. Tutkijakoulutettavat kokivat huolestuttavana sen, että julkisuudessa tiede edelleen mielletään ihmisten arjesta etäällä olevaksi linnakkeeksi, norsunluutorneissa olevine tutkijoineen ja tutkimuksineen (ks. Tiedebarometri 2016).

”Se tuntuu välillä et onko se tarkoitus jotenkin ruokkia tiedeyhteisöä sillä, et kirjoitetaan toisille artikkeleita ja luetaan niitä toistemme artikkeleita. Ja sitten se menee tosi sfääreissä se ajattelu - tavallaan se ei koskaan valu pois jostain norsunluutornista. Se ei varmaan ole se tarkoitus.”

Tiedon näkyväksi tekemiseen liittyy myös tutkimuksen markkinoiminen. Tiedeviestinnässä ensimmäinen ylitettävä kynnyks on eräänlainen huomiokynnyks, josta vasta seuraa uutiskynnyksen ylittäminen. Tietokapitalistinen vaikuttavuuden tavoittelu suorastaan vaatii tutkijakoulutettavia henkilökuvansa vahvistamiseen erilaisten profiilisivustojen, ansio- ja julkaisuluetteloiden sekä videosittelyjen muodossa. Koko elämän ja persoonan peliin laittaminen on osa tietokapitalistista

olemisen ja tekemisen tapaa (Vähämäki 2003). Tutkijakoulutettavan subjektiviteetin näkökulmasta se on oman näkyvyyden tavoitteellista luomista, missä tutkija luo kommunikointikanavien kautta kuvaa itsestään halutunlaisena tutkijana. Haastatteluissa pohdittiin toisaalta erilaisten medioiden mahdollisuuksia näkyvyyden tuojina – missä pitäisi olla esillä ja miten. Samalla tuotiin esiin myös sitä kuinka näkyvyyden vaatimus kohdistui myös tutkijan ulkoiseen olemukseen ja ulkonäköön saakka. Ulkonäkö toimii näin tavoitteellisena välineenä median ja yleisön kiinnostuksen herättämisen prosessissa.

”Mulla on kavereita, jotka on päätynt Hesarin haastateltavaksi, etten mä en ihan ymmärrä miten se toimii. Aluksi mä olin siitä kateellinen, et kyllä mullakin on hyvä aihe, et kyllä tästäkin voisi tehdä lehtijutun. Mutta sitten toisaalta olen ajatellut, että ehkä tosta saa sen kuvan että kun ne on siellä lehdessä että ne on markkinoinut ja mainostanut itseään lehteen, et voi sitten olla että joku taas ajattelee niistäkin että onpas pyrkyri.”

### ***Tiedon käyttöarvon korostaminen – ja sen kritiikki***

Myös tiedon tuotteistaminen ja tiedon käyttöarvon korostuminen nousivat esiin keskusteltaessa haastattelujen aikana tiedon muuttuneesta luonteesta. ”Tuotteistaminen” osana vaikuttavuuden diskurssia viittasi laajasti ymmärrettynä tutkimustulosten sovellettavuuteen sekä tiedon kaupalliseen ja rahassa mitattavaan hyödynnettävyyteen.

”Keskeisenä mulla tulisi yhteiskunnan vaikuttavuus, että olisi sovellettavuutta. Et oon ite pätkäillyt, et tää mun tekemä työ, et ’ketä se kiinnostaa, et kuka tästä hyötyy ja mitä?’. [Toivois et] se menis johonkin käyttöön ja hyötyyn se mitä on tekemässä.

Hahmotimme tiedon ”tuotteistamisen” diskursiivisena käytäntönä, jonka tutkijakoulutettavat omaksuvat osana tohtorikoulutuksen käytäntöjä, mutta joka rakentuu paljon laajemmista yhteisesti jaetusta ja itsestään selviksi muuttuneista ’totuuksista’ tiedon tuottamisen käytännöissä. Tällä tavoin tiedon näkyväksi tekeminen on itsessään se prosessi, jonka kautta tullaan sisäistäneiksi tiedon ja tietämisen alisteisuus taloudellisen hyödyille ja mitattavuudelle. Kun tiedon arvo ja tarkoitus määrittävät yhä vahvemmin yhteiskunnallisen käyttöarvon mukaan (Lindén ym. 2016), tutkijakoulutettavat hakevat ja pyrkivät osoittamaan omalle tutkimukselleen ja tiedolleen paikkaa tässä keskustelussa:

”Sitten on tää yhteiskunnallinen merkitsevyys jota pitäisi enemmän korostaa, että se tutkimus ei ole kuitenkaan puhtaasti pelkästään sitä, että selvitetään asioita vaan sitä että sillä pitää joku hyötynäkökulmakin olla olemassa.--- Ei se tutkimus oo hyvää jos se on vaan tutkimusta, vaan se pitää olla mielekästä tutkimusta ja perusteltu ihan relevanttia, josta on käytännön tason hyötyä jossain vaiheessa oletettavissa. Tutkimuksen tekeminen on niin kallista, että sen pitää olla tosi hyvin perusteltua.”

Tutkijakoulutettavat tiedostivat, kuinka mukauttamalla toimijuutta tietokapitalististen ehtojen alaisuudessa, voidaan saavuttaa parempaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta ja lunastaa tutkijuuden kannalta monia tavoitteita. Tutkijakoulutettavat toivat selvästi esiin, että tutkimus, joka selkeästi vastaa nähtävissä olevaan tarpeeseen ja jolla on selkeä käyttökohde ja sen myötä perusteltu yhteys yhteiskuntaan, on tänä päivänä arvostettua. Huomasimme kuitenkin myös,



kuinka tietokapitalistisen diskurssin tunnistaminen avaa uusia subjektiviteetin mahdollisuuksia, sekä mahdollisuuksia kritiikkiin ja vastarintaan.

”Tiedosta on tullut enemmän markkinatavaraa. Sillä on hyvät puolensa, että voidaan kommunikoida paremmin, mutta on myös riskinsä, et --- pyritä[än] ohjaamaan [tutkimusta] sinne päin missä on suuret kuulijakunnat.”

Samanaikaisesti kun tutkijakoulutettavat toistivat sujuvasti vallalla olevia diskursiivisia totuuksia vaikuttavuuden tärkeydestä hyvässä tieteen tekemisestä, he kokivat tiedon markkinoistumisen ja tuotteistamisen myös haasteena tutkijoiden toimijuuden kannalta. Kaupallisessa vaikuttavuuspuheessa nähtiin myös mahdollista ristiriitaa tutkimuksen eettisten periaatteiden kanssa ja se koettiin epärehelliseksi.

”Ihanteet ja käytännön todellisuus ei valitettavasti aina ihan kohtaa. Se on ongelma. Pitäisi pyrkiä siihen, että tuottaa mahdollisimman rehellisen totuuden ainakin pöytälaatikkoon tilapäisesti, jos sitä ei pysty julkaisemaan sille tilaajalle. -- et se on just ongelma jos sulla on vaakakupissa, että saatko sä rahoitusta vai oletko sä yltiörehellinen ja kerrot tilaajalle, se on valitettava ongelma kaikissa näissä mihin kaupallisuus työntyy yleensä, siitä on rehellisyys kaukana, oltiin sitten autokaupassa tai tieteen tekemisessä, niin se yhtälö on vaikea ratkaista. Musta on hyvä että pyrkii tekemään aina sen rehellisin raportin siitä, joku senkin aina huolii.”

Esimerkki kuvaakin hyvin subjektifikaatiota oman paikkansa hakemisena, missä samalla ollaan altistettuina diskursseja ohjaaville markkinoistumisen ehdoille, mutta toisaalta tiedostetaan, kuinka diskurssit tutkijaa ja tutkimusta muokkaavat. Tässä prosessissa etsitään samalla omaa tapaa toimia ja tuottaa aidosti merkityksellistä tietoa myös tietokapitalistisiin konventioihin sitoutumatta. Tutkijakoulutettavat kokivat usein riittämättömyyttä ja epämukavuutta yrittäessään osoittaa oman tutkimuksensa tärkeyttä. Vallitsevien tietokapitalististen diskursiivisten totuuksien rinnalla kannettiin huolta siitä tutkimuksesta ja tiedosta, joka ei ole välittömästi hyödynnettävää. Riittämättömyyden tunnetta voimisti tietoisuus siitä, että jos tutkijan työ ja tiede ei ole nopeasti realisoituvaa, on sitä hankala perustella ja oikeuttaa. Inkeri Koskinen (2016) onkin huomionarvoisesti todennut tieteenalaeroista sen, kuinka erityisesti humanistisilla aloilla tutkijat eivät välttämättä kykene tyydyttäväsi kuvaamaan ja sanoittamaan tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

”Mikä on se tieteen tehtävä, että onko se vaan sivistystä sivistyksen vuoksi vai onko sillä, pitääkö sillä olla yhteiskunnallinen tai taloudellinen merkitys. -- Ehkä just humanistiset tieteet jää tässä kilpailussa jalkoihin, kun ei voi niin suoraan osoittaa mikä on se suora hyöty mitä tää tutkimus tuottaa.”

### **Pohdinta ja johtopäätökset**

Tutkijakoulutettavat oikeuttivat omaa tutkimustaan ja tutkijantyötä tietokapitalistisen vaikuttavuusdiskurssin läpäisemin puhetavoin. Se ilmeni toisaalta tutkijoiden ”tilivelvollisuutena” rahoittajaa ja veronmaksajia kohtaan, sekä tiedon näkyväksi tekemisen korostamisena osana tutkijakoulutuksen käytäntöjä. Lisäksi vaikuttavuusdiskurssin koettiin ohjaavan tiedon ”tuotteistamiseen” ja omien tutkimustulosten käyttöarvon esiintuomiseen, mutta tätä kaupallisen

vaikuttavuuden vaatimusta kohtaan esitettiin myös paljon kritiikkiä. Tutkijakoulutettavien subjektiviteetti rakentui näissä diskursiivisissa käytännöissä neuvotellen.

Tietokapitalistinen vaikuttavuuden diskurssi heikentää tutkijakoulutettavien ja muiden akateemisten toimijoiden itsenäistä asemaa. Tutkimuksen itseisarvo ei enää ole riittävä syy ulkopuolisille tahoille rahoittaa tutkimusta tai tutkijoille kommunikoida sen tuloksia laajemmalle yleisölle. Tutkimuksen ja tietämyksen arvo mitataan viime kädessä tieteen ulkopuolisilla kriteereillä eli sillä mitkä ovat tutkimuksen vaikutukset tiedeyhteisön ulkopuolisilla areenoilla. Samalla kun vallitsevat arvostukset sisäistetään, niistä saattaa tulla salakavalasti myös tutkimusyhteisön sisäisessä arvioinnissa ja keskinäisessä vertailussa käytettäviä kriteereitä. Laskelmoiva hyötyajattelu alkaa näin väistämättä ohjata myös tutkijakoulutettavien omaa toimintaa ja sosiaalista kanssakäymistä.

Puhe vaikuttavuudesta näyttäisi synnyttävän illuusion tutkijoiden omasta vapaudestaan, vaikka tosiasiallisesti tietokapitalistisessa diskurssissa vapaus on aina näennäistä. Karin Filander (2016, 14) on todennut yliopistotyön tekemisestä, kuinka ”illuusio oman henkilökohtaisen projektin vapauden tilasta kantaa akateemista työntekijää arjessa eteenpäin”. Tutkijakoulutettavat olivat samaan aikaan sekä kriittisiä että tietokapitalistisiin käytäntöihin mukautuvaisia toimijoita. Diskursiivinen hallinta onkin vallan muodoista kaikkien tehokkainta: se on laajalle levinnyttä ja levittäytynyttä, houkuttelevaa ja tuottavaa (ks. Miller & Rose 2010). Jokainen tutkija ”valitsee itse” tutkimuksensa tuotosten raportoimisen, näkyväksi tekemisen ja esittämisen rahoittajille, medialle ja suurelle yleisölle, sekä oman tekemisensä oikeuttamisen tutkimuksen sovellettavuutta korostamalla.

Voisimme kärjistäen todeta, että samaan aikaan kun tutkimuksen on todettu markkinoistuneen, on niin käynyt myös tutkijasubjekteille. Tietokapitalistisesta diskurssista on mahdollon kokonaan kieltäytyä, vaikka se ideologisesti voisi olisi kriittisen tutkijan toivoma vaihtoehto. Vaikuttavuuden diskurssi on kaikkialla hallitsemassa tutkijuuden ja tiedon tuotannon ehtoja, sekä ennen kaikkea tutkimuksen ja jokaisen yksittäisen tutkijan taloutta. On kuitenkin tärkeää jatkaa keskustelua tiedosta ja tietämisestä ajassa, jossa tieteellinen tutkimus joutuu puolustelemaan paikkaansa kilpailukyvyyn kasvattamiseen tähtäävälle valtiolle ja taloushenkisen tietokapitalismin läpäisemälle yhteiskunnalle (esim..Lindén ym. 2016; Rinne 2016). Kuinka pitkälle voimme itse kukin mukautua, sopeutua ja venyttää rajojamme tiedon tuotannon markkinaehtoisessa diskurssissa?

### **Lähteet:**

Asetus 794/2004. Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista. 794/2004. Voimaantulo 01.08.2005.

Bacchi, C. & Bonham, J. (2014). Reclaiming discursive practices as an analytic focus: Political implications. *Foucault Studies* 17 (April 2014), 173–192.

Brunila, K. (2009). PARASTA ENNEN. Tasa-arvotyön projektitapaistuminen. Helsingin yliopisto kasvatustieteen laitoksen julkaisuja 222. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino.

Brunila, K., Onnismaa, J. & Pasanen. (toim.) (2015). Koko elämä töihin. Koulutus tietokapitalismissa. Tampere: Vastapaino.

Davies, B. (1998). *A Body of writing 1990-1999*. Walnut Creek, CA: AltaMiraPress.

Filander, K. (2016). Yliopistojen moraalijärjestys ja toimijuuden ehdot. Miten rakennetaan vaihtoehtoja vaihtoehdottomuuteen? *Tiedepolitiikka* 41(2), 9–20.

- Hakala, J., Kaukonen, E., Nieminen M. & Ylijoki O-H. (2003). Yliopisto. Tieteen kehdestä projektimylyksi? Helsinki: Gaudeamus.
- Hautamäki, A. & Ståhle, P. (2012). Ristiriitainen tiedepolitiikkamme: Suuntana innovaatiot vai sivistys? Helsinki: Gaudeamus.
- Hautamäki, A., Ståhle, P., Oksanen, K. & Tukiainen, T. (2016). Vaikuttavaa tutkimusta- Kokeiluehdotuksia tutkimuksen vaikuttavuuden ja kaupallistamisen edistämiseksi. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja. Innovaatio 2/2016. Lönnberg Print & Promo.
- Holvas, J. & Vähämäki, J. (2005). Pamfletti. Odotustila. Helsinki: Teos.
- Ikävalko, E. (2016). Vaikenemisiä ja vastarintaa: Valtasuhteet ja toiminnan mahdollisuudet oppilaitosten tasa-arvosuunnittelussa. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Kirjoittaja 1 (20xx). Arvioitavana.
- Kirjoittaja 1 & Brunila, K. (20xx).
- Koskinen, I. (2016). Miten humanistinen tutkimus vaikuttaa yhteiskunnassa? Tiedepolitiikka 41(4), 33–40.
- Lappalainen, S. (2014). Locality, mobility and labour market citizenship: reflections of Finnish vocational students in social services and health care. *Pedagogy, Culture & Society*. 22(3), 425–445.
- Lindén, J., Annala J. & Mäkinen M. (2016). Tieteenalakohtainen tieto ja opetus suunnitelman kriisi korkeakoulutuksessa. *Tiedepolitiikka* 41(1), 19–28.
- Miller, P. & Rose, N. (2010). Miten meitä hallitaan. Tampere: Vastapaino.
- Nikkola, T. & Harni E. (2015). Sisäistyneet ristiriidat, tunnettyö ja tietotyöläissubjektiviteetin rakentuminen. *Aikuiskasvatus* 35(4), 244–253.
- Nussbaum, M., C. (2010). Talouskasvua tärkeämpää: miksi demokratia tarvitsee humanistista sivistystä? Helsinki: Gaudeamus.
- OKM. (2015). Vastuullinen ja vaikuttava. Tulokulmia korkeakoulujen yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen. OKM 2015:13.
- OKM. (2016). Yliopistojen rahoitusmalli uudistuu. Tiedote.  
<http://minedu.fi/documents/1410845/4449678/rahoitusmalli+2017fi.pdf/56729efa-1815-411c-997d-c12165c96ede>
- Olssen, M. & Peters, M. (2005). Neoliberalism, higher education and the knowledge economy: from the free market to knowledge capitalism. *Journal of Education Policy* 20(3), 313–345.
- Peters, M. & Besley, A-C. (2006). Building Knowledge Cultures. Education and Development in the Age of Knowledge Capitalism. London: Rowman & Littlefield Publishers.
- Ratkaisujen Suomi. (2015). Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. Valtioneuvoston kanslia.
- Rinne, R. (2016). Yliopiston luhistuneet unelmat ja kadotettu autonomia, *Tiedepolitiikka* 4/2016, 23-32.
- Seppä, K. (2006). Antonio Negri ja työväen autonomia. *Operaismo suuntauksen historia. Niin&Näin* 49(2), 37–39.
- Shore, C. (2010). Beyond the multiversity: neoliberalism and the rise of the schizophrenic university. *Social Anthropology* 18(1), 15–29.
- Suomen Akatemia (2016). Tieteen tila 2016 - raportti. (toim.) Nuutinen, A., Mälkki, A., Huutoniemi K & Törnroos, J. Erweko Oy.
- Suomen Akatemia (2017). Strategisen tutkimuksen neuvosto. Sähköisesti:  
<http://www.aka.fi/fi/akatemia/stn/>

Tiedebarometri 2016. Tutkimus suomalaisten suhtautumisesta tieteeseen ja tieteellis-tekniseen kehitykseen. Tieteen tiedotus ry. Yhdyskuntatutkimus Oy.

Tiedepolitiikka. (2016). Korkeakoulujen voima - teemanumero, 41(4).

Thrift, N. (2005). *Knowing Capitalism*. London: Sage.

Tomperi, T. (toim.) (2009). *Akateeminen kysymys. Yliopistolain kritiikki ja kiista uudesta yliopistosta*. Tampere: Vastapaino.

Kirjoittaja 2, 2016.

Viren, E. & Vähämäki, J. (2011). *Perinnöttömien perinne. Marx ilman marxismia*. Helsinki: Tutkijaliitto.

Viren, E. & Vähämäki, J. (2015). Mitä tietokykykapitalismi on? Teoksesta K. Brunila, J. Onnismaa ja H. Pasanen (toim.) *Koko elämä töihin. Koulutus tietokykykapitalismissa*. Tampere: Vastapaino, 25–57.

Vähämäki, J. (2003). *General intellect. Yhteinen äly ja yhteistyö tuotantovoimina*. Megafoni. Sähköisesti: <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=15>

Vähämäki, J. (2005). *Tiedon tuotanto, yliopistot ja "yhteiskunnallinen palvelutehtävä"*. Megafoni. Sähköisesti: <http://megafoni.kulma.net/index.php?art=262>

Vähämäki, J. (2009a). *Itsen alistus. Työ, tuotanto ja valta tietokykykapitalismissa*. Helsinki: Like.

Välimaa, J. (2014). *University Revolution and Academic capitalism. A historical Perspective*. Teoksesta B. Cantwell & I. Kaippinen (toim.) *Academic Capitalism in the Age of Globalization*. Baltimore: John Hopkins University Press, 33–54.

Välimaa J., Papatsiba V., & Hoffman D. M. (2016). *Higher Education Institutions in Networked Knowledge Societies*. Teoksesta D.M Hoffman & J Välimaa (toim.) *Re-Becoming Universities? Higher Education Institutions in Networked Knowledge Societies*. Springer, 13–40.

Ylijoki, O & Ursin, J. (2015). *High-Lyers and Underdogs: The polarization of finnish academic identities*. Teoksesta L. Evans & J. Nixon. (toim.) *Academic Identities in Higher Education*, 187–202.

Yliopistolaki 558/2009. Helsinki. 24.7.2009.

Asiasanat: tietokapitalismi, tutkimus, tutkimusrahoitus, tutkijakoulutus, subjektiviteetti  
Tieteenalaluokka: Yhteiskuntatieteet